

Pomen somatičnih ugotovitev za oceno dozorevanja mladih delinkventov

Dr. Miloš Kobal

Iz različnih, zdaj biološko, zdaj sociološko podčrtanih hipotez o kriminogenezi mladinskega prestopništva se prebija zlasti dvoje pogledov, ki se opirata na telesni ustroj mladih delinkventov.

Prvi pogled sta jedrnato izrazila zakonca Glueck:

(Mladi) delinkventi kot skupina se nagibajo k čvrstemu, krepko razvitemu muskularnemu tipu, pri katerem relativno prevladujejo čvrste mišice, okostje in vezivo.

Drugi avtorji pa zlasti poudarjajo akceleracijo v telesnem dozorevanju.

Iz obeh ugotovitev povzemajo nekateri avtorji takle zaključek:

Somatski podatki o mladih delinkventih nas prepričujejo, da vedno bolj izginjajo razlike med mladoletnikom in odraslim. Zato bi bil upravičen vsaj podoben, če že ne isti postopek z obema skupinama delinkventov. Nekateri, na primer Deussen, pa predlagajo, da bi bilo treba akceleriranemu mladostnemu prestopniku prav zaradi njegove popolne telesne razvitosti pokazati vso ostrino kazenskega zakonika.

Niti najmanj ne dvomimo o zanesljivosti somatskih ugotovitev, ki so jih našli pri mladih delinkventih v industrijsko razvitih deželah. Če naše izkušnje glede somatske razvitosti nasprotujejo tem ugotovitvam, jih navajamo zgolj iz dveh razlogov:

1. da bi ponovno razmislili o pomenu somatičnih faktorjev za kriminogenezo mladinskega prestopništva;

2. da bi ob razlikah med našimi somatskimi ugotovitvami in ugotovitvami, ki veljajo za industrijsko razvite dežele, razmislili še o pomenu drugih karakteristik, zlasti psihičnih, pri mladih delinkventih, ki nam jih pogled na akcelerirane in somatsko popolnoma razvite mladoletnike večkrat zamegli.

Od leta 1956 dalje pregledujemo somatske karakteristike gojencev Vzgojnega popljalnega doma v Radečah, kamor jih je zaradi kaznivih dejanj poslalo sodišče. Ker smo hoteli — poleg osebnostnih karakteristik — ugotoviti njihove telesne razlike v primerjavi z nedelinkventnimi mladoletniki, smo primerjali 94 moških delinkventov s 547 nedelinkventnimi dečki. Te smo izbrali med učenci Vajenske šole kovinskih in drugih strok v Ljubljani. Naša populacija delinkventne mladine izhaja namreč iz podobnih družbenih plasti kot vajenci iz kontrolne skupine.

Nadrobnejša analiza podatkov nam pove, da je delinkventna skupina v telesnem pogledu po vseh pokazateljih (telesna višina, teža, prsni obod, splošna telesna razvitost) na slabšem od kontrolne skupine.

Tabelarično navajamo aritmetične sredine (M) telesne višine in standardne deviacije (SD) med kontrolno in eksperimentalno skupino.

TABELA I.

15 let	
Kontrolna skupina	M = 164,08 cm SD = 7,74 cm
Eksperimentalna skupina	M = 156,03 cm SD = 7,74 cm
16 let	
Kontrolna skupina	M = 168,39 cm SD = 7,10 cm
Eksperimentalna skupina	M = 160,35 cm SD = 10,45 cm
17 let	
Kontrolna skupina	M = 170,22 cm SD = 9,23 cm
Eksperimentalna skupina	M = 164,09 cm SD = 6,75 cm
18 let	
Kontrolna skupina	M = 171,72 cm SD = 6,00
Eksperimentalna skupina	M = 166,67 cm SD = 7,85
19 let	
Kontrolna skupina	M = 171,96 cm SD = 6,06
Eksperimentalna skupina	M = 165,92 cm SD = 4,21

Vendar so nam ti splošni podatki povedali premalo. Ob telesnem pregledu smo namreč posvetili dokaj pozornosti zunanjim spolnim karakteristikam in njihovi razvitosti: razvitosti testisov in penisa z morebitnimi anomalijami, poraščenosti na mons pubis, v aksili in po oprsju, barvitosti glasu, dolžini iztegnjenih ekstremitet. Ker je takšne znake težko kvantificirati, smo na osnovi predhodnega opazovanja izdelali tristopenjske ocenjevalne lestvice za večino navedenih karakteristik. Zdi se nam važno poudariti, da je pri delu z eksperimentalno in kontrolno skupino sodelovala ista raziskovalna ekipa.

Mladolentnike smo lahko razvrstili v naslednje skupine:

1. Hipoplastična skupina

Glede na starost pada telesna višina takšnih mladolentnikov v spodnji kvartil (Q_1) distribuirane populacije. Testis in penis sta glede na starost slabo razvita, poraščenosti mons pubis sploh ni ali pa je le slabo opazna.

2. Limitna skupina:

Glede na starost telesna višina še vedno odstopa od aritmetične sredine; testis in penis sta glede na starost še slabše razvita ali že ustrezna, poraščenost na mons pubis je slabo opazna.

3. Normoplastična skupina:

Telesna višina glede na starost zajema vrednosti okrog aritmetične sredine, testis, penis in poraščenost ustrezajo starostnemu obdobju.

4. Pantoplastična skupina:

Telesna višina je glede na starost okrog srednjih vrednosti ali v semikvartilu oziroma v zgornjem kvartilu (Q_3), telesna razvitost (muskulatura, okostje) močna, sekundarni spolni znaki ustrezajo dozorelemu moškemu.

Če v kratki tabeli izrazimo dobljene vrednosti, opazimo nekatere razlike med delinkventno in nedelinkventno skupino.

TABELA II.

Razvrstitev delinkventne in kontrolne skupine po skupinah telesnega spolnega razvoja (I.—IV.)

	Delinkventna		Kontrolna	
	Štev. oseb	%	Štev. oseb	%
I. skup.	21	22,34	39	7,12
II. skup.	12	12,76	78	14,25
III. skup.	47	50,00	352	64,35
IV. skup.	14	14,90	78	14,25
	N = 94	100,00	N = 547	99,97

Hormonalni preizkus

Podatke o telesni in spolni razvitosti delinkventnih mladolentnikov smo zbrali brez proučevanja hormonalne aktivnosti v organizmu.

Ker smo želeli preveriti našo razporeditev v omenjene skupine in hkrati spoznati delovanje intimnejših somatskih mehanizmov, smo pri mladolentnih delinkventih opravili še sistematično analizo 17-ketosteroidov v urinu. Izbrali smo analizo prav teh hormonov: zaradi svojih anaboličnih lastnosti vplivajo po

eni strani na rast organizma, po drugi pa se tesno vpletajo v tisto hormonalno dejavnost, ki soodloča o spolni aktivnosti in dozorevanju človeka.

Za naš preizkus smo izbrali 15 mladolentnih delinkventov, starih 17 let. Pri tem je njihova koledarska starost variirala med seboj ± 3 mesece. Iz skupine, ki smo jo po osnovnih pregledih označili za hipoplastično, smo poljubno izbrali pet mladolentnikov, v normoplastični skupini smo jih izbrali prav tako pet, enako število pa smo na isti način našli tudi v pantoplastični skupini.

Urin za nalizo 17-ketosteroidov smo zbirali tri zaporedne dni. Vsi mladolentniki so živeli v približno istih življenjskih razmerah, vsi so dobivali enako, mešano beljakovinsko-ogljiko-hidratno hrano, s poudarkom na poslednjih.

Določanje 17-ketosteroidov, preračunano v povprečju, prikazujemo tabelarično.

TABELA III.

I. (hipoplastična)	7,7 \pm 2,7 mg na dan
III. (normoplastična)	10,2 \pm 2,7 mg na dan
IV. (pantoplastična)	12,3 \pm 2,7 mg na dan

Statistična analiza:

Prikazana povprečja sicer govore za določene razlike v hormonalnem funkcioniranju obravnavanih skupin. Ugotoviti pa je bilo treba, ali so te razlike med skupinami tudi statistično pomembne.

Zato smo uporabili analizo variance in iz nje pregledali pomembnost dobljenih razlik. Po opravljeni analizi moramo opozoriti na naslednje pomembnejše rezultate:

1. Razlike v hormonalnih povprečjih so med skupinami značilne s tveganjem $\alpha = 0,10$. Zaradi razmeroma velikega tveganja moramo za sedaj izraziti le sum o značilnosti razlik med skupinami.

Vendar kažejo hormonalni rezultati značilno linearno upadanje od skupine do skupine in to zgolj s tveganjem $\alpha = 0,05$.

2. Pač pa s tveganjem $\alpha = 0,10$ obstoji sum, da dnevni pogoji življenja (hrana, delo, nastanitev) različno vplivajo na posamezne skupine, kar bi večji poskus verjetno odkril z manjšo stopnjo tveganja.

Hormonalni preizkus je torej pokazal značilno linearno upadanje dnevnih povprečij 17-ketosteroidov med tremi izbranimi skupinami (hipoplastična, normoplastična, pantoplastična).

Že s to ugotovitvijo je naša mofološka klasifikacija pridobila na vrednosti. V samem poskusu pa so nakazane še druge možnosti, ki bi lahko rabile nadrobnejši analizi samo-

tičnega ustroja in hormonalnega funkcioniranja pri mladoletnikih.

V tem referatu ne bi obravnavali omenjenih možnosti. Poudarili bi predvsem le očitne razlike v somatskih karakteristikah med našo populacijo mladoletnih delinkventov in delinkventi v industrijsko razvitih deželah.

Pri nas, v pogojih relativne zaostalosti, prevladuje tip telesno in spolno slabo razvitega in diferenciranega mladoletnika. Različnost naših in tujih ugotovitev (o katerih zanesljivosti ne dvomimo) pa nas sili k razmišljanju o še drugih pomembnejših pogojih za kriminogenezo in o pravilnem vrednotenju somatskega faktorja v kriminogenezi sploh.

Pri proučevanju mladoletnikov v krajših obdobjih (na primer v enem kvinkvenciju) tudi nismo mogli potrditi, da bi bila akceleracija v telesnem dozorevanju splošen pojav naše mladine. Glede daljših obdobj (na primer 50 let) obstoje določene razlike v telesnih višinah v prid sedanji generaciji. Vprašanje pa je, ali smemo ta pojav prišteti k akceleraciji v pravem pomenu besede.

Problem pa nedvomno zapleta dejstvo, da smo tudi v naši populaciji našli neko število telesno in seksualno povsem razvitih mladoletnikov (pantoplastičnih), ki verjetno ustrezajo opisu zakoncev Glueck, oziroma mladostnikov, ki jih ocenjujejo kot mezomorfne ali postpubertetne. V odstotkih je teh v naši

eksperimentalni skupini 14,9; v kontrolni pa prav toliko. Ti mladoletniki so po vsej verjetnosti vsi akcelerirani, nekateri med njimi izrazito.

Po našem mnenju je mogoče vse te razlike in posebnosti razložiti z upoštevanjem psihosocialnih činiteljev, ki prvenstveno nastopajo v kriminogenezi mladinskega prestopništva. Telesni ustroj je le eden izmed pogojev za mladoletnikovo ponašanje.

Ceprav je telesni ustroj le eden izmed pogojev, v hierarhiji činiteljev za psihosocialni razvoj mladoletnika niti ne najpomembnejši, pa nas prav ta s svoje strani opozarja:

1. da obstoje določene razlike med delinkvenco relativno zaostalih in industrijsko razvitih dežel;

2. da v sami populaciji mladoletnih delinkventov že v somatskem pomenu obstoje pomembne razlike med posamezniki ali skupinami mladih delinkventov.

Pomembnejše so vsekakor razlike v strukturi naše in tuje kriminalitete. Tako je za naše razmere dokaj značilno uveljavljanje mladinske delinkvence z manjšimi tatvinami in z drugimi manj vznemirljivimi kaznivimi dejanji. Znano pa je, da je v industrijsko razvitih deželah ta podoba precej drugačna. Zveza med telesno gradnjo mladoletnikov in načinom njihovega delinkventnega delovanja je torej nakazana. Treba pa jo bo še vsestransko proučiti.

Portée des constatations somatiques pour l'évaluation du degré de développement des jeunes délinquants

Dr. Miloš Kobal

Dans le cadre des recherches psychologiques et sociologiques sur la jeunesse délinquante en Slovénie, on a également consacré une certaine attention à la structure corporelle des jeunes délinquants masculins. On a constaté que le groupe expérimental de jeunes délinquants, pris en bloc, est physiquement moins développé que le groupe de contrôle non-délinquant. Une analyse plus détaillée des données somatiques nous a conduits à établir quatre groupes de mineurs, qui en même temps, unissent les principaux signes du développement physique et sexuel. Nous avons appelé le premier groupe hypoplastique, le second limite, le troisième normoplastique et le quatrième pantoplastique. Nous avons classé dans le groupe hypoplastique les sujets d'une taille au-dessous de la moyenne, aux organes génitaux extérieurs mal développés, sans système pileux aux endroits voulus; les pantoplastiques, eux, sont complètement déve-

loppés et répondent physiquement et sexuellement aux proportions d'un homme adulte. Les normoplastiques ont une structure physique correspondent à leur âge.

La classification morphologique serait confirmée par l'expérience des hormones avec découverte des 17-œstéroïdes dans l'urine. Nous l'avons pratiquée sur 15 jeunes gens de 15 à 17 ans: 5 hypoplastiques, cinq normoplastiques et 5 pantoplastiques. L'analyse a montré une chute linéaire statistique significative des résultats hormonaux de groupe à groupe, ce qui a donné un surcroît de valeur à notre classification.

Sur la base de ces expériences, nous avons constaté que, par comparaison avec la jeunesse délinquante des pays industriels, notre jeunesse délinquante est retardée et par ses activités criminelles moins agressive que celle de ces pays-là.